

düşbed

DİCLE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-6219 Ekim 2018 YIL-10 Sayı 21

Araştırma Makalesi

Yayın Geliş Tarihi

17.07.2018

Yunus Emre AYNA

Dicle Üniversitesi
Psikoloji Bölümü
yunusemreayna@gmail.com

Yayınlanma Tarih

09.10.2018

Özlem TOLAN

Dicle Üniversitesi
Psikoloji Bölümü
ozlemtolan@gmail.com

DENETİMLİ SERBESTLİK HİZMETLERİNİN OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİRİMLERİNDEKİ DURUMU (DİYARBAKIR ÖRNEĞİ)

ÖZ

Bu çalışmada psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanı meslek elemanlarının “ Denetimde Serbestlik” hizmetleri ile ilgili sahip oldukları bilgi ve uygulamaları hakkında durum tespiti amaçlanmıştır. Araştırma tarama tipi betimsel bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış anket formu uygulanmıştır.

Anahtar kelimeler : Denetimde serbestlik, suçta sürüklenmiş, tedbir, reşit olmayan.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to find out about the knowledge and practices of psychological counseling and guidance specialists related to "Freedom in Supervision services. A structured questionnaire was applied as a data collection tool.

Key world: Freedom in supervision, suicide dragged, measure, underage

Giriş

Bu araştırmanın ana amacı herhangi bir nedenden ötürü suça sürüklenen ve denetimli serbestlik uygulaması eğitim tedbir kararı almış öğrencilerin bulunabileceği milli eğitim okullarında görev yapan Psikolojik Danışman ve Rehberlik Uzmanı meslek elemanlarının “denetimli serbestlik” hizmetleri ile ilgili sahip oldukları bilgi ve uygulamaları hakkında durum tespiti yapmaktır.

Batı literatüründe (Juvenile Delinquency) “çocuk suçluluğu” kavramı, kanuna karşı gelmiş 11-18 yaşları arasındaki çocukları, yani “**reşit olmayanın suçluluğu**” olarak tanımlanmakta, bu tanım içerisinde hem çocukluk hem de ergenlik bölümü kapsamaktadır (Polat, 2002). Çocuk suçluluğu ile ilgili hemen tüm araştırmacıların tanımlamaları içerisindeki ortak değerlendirmeleri, çocuk suçluluğu davranışının içinde olan çocuğun, suça itilmiş çocuk olarak kabul edilmesidir.

Bütün ülkelerde olduğu gibi çocuğu suça iten nedenler çok çeşitli olarak ifade edilmektedir. Araştırma da bu faktörlerin oluşturduğu süreç içerisinde suça sürüklenen çocuklar ile de çalışan PDR uzmanlarının bu konu ile ilgileri ülkemiz psikososyal yapısı içerisinde önemli bir birey profilini içeren bölgemiz açısından değerlendirilmiştir. Daha çok göç, ekonomik sıkıntı, aile, medya, sokak çocukları gibi toplumsal olgularla çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiden yola çıkılarak suça sürüklenen çocuğun **kişilik gelişim süreci içerisinde önemli bir yer tutan ve bu öğrencilerin almış oldukları denetimli serbestlik eğitim ve danışmanlık tedbir kararı gereğince öğrenim gördükleri süreç içerisinde okullarında ki rehberlik servislerince takip ve rehabilitasyona yönelik PDR uzmanlarının bu konudaki durumları merak edilmiştir.**

Denetimli Serbestlik kavramı, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinde;(RG 18. 4. 2007, 26497) “Mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim ve denetleme planı doğrultusunda şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulamayı, ” olarak tanımlamaktadır. (m. 4/h)

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ilgili maddesinde eğitim tedbiri, “Çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine” yönelik tedbirdir şeklinde tanımlanmaktadır. (m. 5/b).

Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir(m. 36).

Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin uygulanmasında görev alanlar, yetişkin ve çocuklar hakkında yürütülecek işlemler ayrı ayrı yapılır ve çocuğun yüksek yararının korunmasına özen gösterir(m. 5-ç).

Çocuk ve genç suçluların, eğitim ve mesleki eğitimi kapsayan iyileştirme yöntemleriyle topluma kazandırılması ve onların aile içi şiddete ve suç istismarına karşı korunması, Türk denetimli serbestlik ve yardım sisteminin sosyal hedeflerindedir. (Kale, 2009)

5237 sayılı Kanununun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) ve (c) bentleri ile 5275 sayılı Kanununun 107. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince, hükümlünün eğitim kurumu veya programına devam etmesi kararları ile birlikte

rehber görevlendirilmesi kararının verilmesi halinde, 5237 sayılı Kanununun 51 inci maddesinin beşinci fıkrası ile 5275 sayılı Kanununun 107. maddesinin dokuzuncu fıkrasında belirtilen görevleri yerine getirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına bağlı il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından rehber öğretmen, yeterli sayıda rehber öğretmen bulunmaması halinde diğer branşlardan öğretmen görevlendirilir (DSYMY m. 90/1-a).

Çocuklara rehberlik hizmeti verecek rehberin görevlendirilmesinde çocuklara hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile diğer kurum ve kuruluşlarda çocuklarla çalışanlara öncelik tanınır (m. 90/3). 5275 sayılı Kanununun 107. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince koşullu salıvermeden yararlanan on sekiz yaşından küçük hükümlülerin, denetim süresinde eğitimlerine gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir kurumda devam etmesi suretiyle yerine getirilir.

Suçta sürüklenen çocuk hakkında Çocuk Koruma Kanununun beşinci maddesinde belirtilen tedbirlerden hangisinin uygulanacağı toplanan delillere göre mahkemece takdir edilir. Mahkeme bu takdiri kullanmadan önce gerek görürse çocuk ve ilgili kişileri dinleyecek ve çocuk hakkında hazırlatacağı sosyal inceleme raporundan büyük ölçüde faydalanacaktır.

İngiltere İçişleri Bakanlığı, denetimli serbestliğin beş önemli amacı olduğunu vurgulamıştır.

Bunlardan birincisi toplumu korumaktır. Ancak İngiltere İçişleri Bakanlığı risk yönetimi ve idaresi ile ilgili çalışmaları ve standardizasyonu hazırlayıp sunduktan sonra toplumu koruma ile ilgili denetimli serbestliğin rolü belirginleşmiştir. Denetimli serbestlik ve hapishaneler ‘Suçlu Değerlendirme Sistemi’ni 2003 yılına kadar kapsamlı olarak kullanmamıştır (Smith, 2005).

İkinci amaç tekrar suç işlemeyi azaltmadır. 1990’larda özellikle tekrar suç işlemeyi önlemede nelerin işe yaradığı gündeme gelmiştir. Kognitif-davranışçı grup çalışmaları Kanada’ da etkili görülmüştür. Özellikle açık doğrudan davranış ve direktif vermenin suçlu kişi üzerine etkili olduğu düşünülmüştür. (Smith, 2005).

Üçüncü amaç, suçluya toplumda uygun ceza verilmesidir. Denetimli serbestlik memurları, sadece yaptırımı uygulayan kişiler değil, aynı zamanda suçlular ile onların mağdurları arasında bir arabuluculuk yapan kişilerdir. Denetimli serbestlikte ceza olarak amaç, suçluya sırf acı verilmesi değil, suçlunun suç ile bağlantılı ve topluma dönmesini sağlayan uygun ceza verilmesidir. (Smith, 2005).

Dördüncü amaç, suçun mağdur ve toplum üzerindeki etkisi hakkında suçluya farkındalık sağlamaktır.

Özellikle empatinin gelişmesi ile sıklıkla kognitif-davranışçı, suç odaklı programlarda kullanılmıştır. Suçlular, genellikle ıslah edici, iyileştirici uygulamaları, geleneksel kriminal adalet süreçlerinden daha tatmin edici ve yapıcı bulurlar (Smith, 2005).

Beşinci amaç, suçluların rehabilitasyonudur. McWilliams ve Pease’ e göre (1990), rehabilitasyon, suçluların suçsuz kişiye dönüştürülmesi değil, suçluların yeniden sosyal uyumunun sağlanmasıdır (Smith, 2005).

Yöntem

Bu araştırmanın ana amacı herhangi bir nedenden ötürü suça sürüklenen ve denetimli serbestlik uygulaması eğitim tedbir kararı almış öğrencilerin bulunabileceği milli eğitim okullarında görev yapan Psikolojik Danışman ve Rehberlik Uzmanı meslek elemanlarının “denetimli serbestlik” hizmetleri ile ilgili sahip oldukları bilgi ve uygulamaları hakkında durum tespiti yapmaktır.

Bu sebeple araştırmanın modeli durum tespiti amacıyla tarama tipi betimsel bir araştırmadır.

Araştırmanın evrenini Türkiye’de okullarda görev yapan Psikolojik Danışman ve Rehber öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır İlindeki okullarda görev yapan Psikolojik Danışman ve Rehber öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmış anket formu, uygulanmıştır. Veri toplama araçlarından elde edilen veriler bilgisayar ortamında toplanarak bu verilerin istatistiksel değerlendirilmeleri yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolar haline sunulmuştur.

Bulgular

Table – 1

Cinsiyet	Erkek	107	78,08
	Kadın	174	61,92
Yaş	22 – 26	55	19,57
	27 – 31	70	24,91
	32 – 36	82	29,18
	37 – 41	45	16,01
	41+	29	10,32
Kaç Yıldır PDR mesleğindesiniz?	1 – 5	68	24,20
	6 – 10	77	27,40
	11 – 15	94	13,45
Mezun olunan bölüm	16 – 20	42	14,95
	PDR	108	38,43
	Psikoloji	59	20,99
	Sosyoloji	57	20,28
	Felsefe	36	12,81
	Diğer	21	08,37

Table – 2

Şu anda çalıştığınız okul	Anaokulu	5	01,78
	İlkokul	103	36,65
	Ortaokul	87	30,96
	Lise	86	30,60
Şu anda çalıştığınız okulun yeri	İl merkezi	175	62,28
	İlçe merkezi	96	34,16
	Köy	10	03,56
Okulunuzda kaç PDR Öğretmeni/Uzmanı var?	1	58	20,64
	2	53	18,87
	3	41	14,59
	4	39	13,88
	5	37	13,17
	6	32	11,39
	7+	21	7,47
Denetimli Serbestlik kavramını duydunuz mu?	Evet	92	32,74
	Hayır	189	67,26

Table – 3

Okulunuzda “suça sürüklenen çocuk” var mı?	Evet var	97	34,52
	Hayır yok	184	65,48
Okulunuzda “denetimli serbestlik eğitim ve danışmanlık tedbiri” karar dosyası olan öğrenciniz var mıdır?	Evet var	53	18,86
	Hayır yok	144	51,25
	Bilmiyorum	84	29,89
Varsa kaç kişi?	1 – 5	31	58,49
	6 – 10	14	26,42
	11 – 15	8	15,09
Varsa kaç kız kaç erkek?	Kız	3	05,66
	Erkek	50	94,34

Table – 4

Varsa yaş grubu nedir?	12 – 13	11	20,75
	14 – 15	21	39,62
	16 – 17	21	39,62
Varsa sınıf düzeyi nedir?	6. sınıf	4	07,55
	7.sınıf	1	04,89
	8.sınıf	5	09,43
	9.sınıf	14	26,41
	10.sınıf	10	18,87
	11.sınıf	11	20,75
	12.sınıf	8	15,09
Varsa, bu öğrencilerin göç durumu var mıdır?	Göç etmiş olanlar	16	30,19
	Göç etmemiş olanlar	37	69,81
Varsa, bu öğrencilerin ebeveyn durumu nedir?	Anne baba boşanmış	9	16,98
	Anne baba boşanmamış	44	83,02

Table – 5

Varsa, denetimli serbestlik alma nedenleri nelerdir? (suç türleri)	Kapkaç	15	28,30
	Hırsızlık	17	32,07
	Yaralama	11	20,75
	Kamu düzenini bozma	10	18,87
Varsa, denetimli serbestlik alma süreleri ne kadardır?	6 ay	9	16,98
	12 ay	6	11,32
	18 ay	13	24,53
	24 ay	8	15,09
	30 ay	7	13,21
	36 ay	5	09,43
	42 ay	3	05,66
	48 ay	2	03,77

Tartışma

Bu sonuçlar özellikle okul rehberlik birimi uzmanları tarafından dezavantajlı grup kapsamına alınması gereken suçta sürüklenen denetimli serbestlik eğitim tedbir kararı almış lise öğrencilerine özel çalışmalar yapılması gerektiğini göstermektedir. Bir diğer önemli veri olarak suçta sürüklenen denetimli

serbestlik eğitim tedbir kararı almış lise öğrencileri dosyalarını takip eden uzmana göre dağılımında “sosyal çalışmacı” %34,80 (n=103), “psikolog” %26,35 (n=78) “sosyolog” %22,30 (n=66) ve %16,55 (n=49) ise herhangi bir uzmanın belirtilmediğidir.

Bu inceleme sonucunda bu dosyalar eğitim tedbir kararı alınmış olunmasına rağmen öğrencinin takibine uzman olarak Psikolojik danışman yönlendirilmemektedir. Sadece milli eğitim il müdürlüklerine gönderilen dosyalar olursa orada denetimli serbestlik biriminde görevli psikolojik danışman ve rehberlik uzmanları dosyayı ele almakta oda sadece öğrencinin okula devam edip etmediğini kontrolle sınırlı kalmaktadır. Okullarda ki Psikolojik danışmanların neredeyse tamamına yakınının denetimli serbestlik eğitim tedbir kararı almış öğrencisi olup olmadığından maalesef haberi bile yoktur.

Denetimli serbestlik uygulamasının hedefleri doğrultusunda suça sürüklenen denetimli serbestlik eğitim tedbir kararı almış lise öğrencileri dosyalarında denetim planları amaçlandırılmıştır. Bu amaçlar: %23,31 (n=69) “**farkındalık kazandırma**”, %21,62 (n=64) “**arkadaş ve çevre değişikliği kazandırma**”, %20,27 (n=60) “**davranış değişikliği kazandırma**”, %18,58 (n=55) “**tedavi uygulaması kazandırma**” ve %16,22 (n=48) “**bireyselleşme çalışması kazandırma**”dır. Bu amaçlara ulaşılmasında okul PDR servisi ve PDR uzmanlarının katkısı oldukça önemlidir. Bu bağlamda Rehberlik uzmanlarının bu konuda da yetkinleştirilmesi gerekmektedir.

Yurtal’ın Psikolojik danışma ve rehberlik adlı çalışmasında belirttiği Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sınıflandırma boyutlarından “hizmet alanına göre rehberliğin” eğitim, sağlık ve sosyal alanındaki

rehberlik; “temel işlevlerine göre rehberlik” boyutunda uyum sağlayıcı, geliştirici ve önleyici rehberlik; ve “problem alanlarına göre rehberlik boyutunun kişisel rehberlik doğrultusunda yer verdiği amaçlar yukarıda saptanan amaçlarla örtüşmektedir. (Yurtal, 2012) Önemli bir sonuç olarak söylemek gerekir ki, **dezavantajlı grup olarak ele alınması gereken bu öğrenciler ile bu hedefler doğrultusunda çalışılması gerekmektedir.**

Adalet bakanlığı denetimli serbestlik birimlerinde Sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, pedagog istihdam edilmesine rağmen -özellikle bazı dosyalara eğitim tedbir kararı verilirken- ilgili birimde Psikolojik danışman istihdam edilmemektedir. Yine milli eğitim il müdürlüklerinde yeni oluşturulan “denetimli serbestlik” biriminin uzman ve memur personeli açısından güçlendirilerek şubeleşmesi sağlanmalıdır.

Rehberlik araştırma merkezlerinde “denetimli serbestlik” birimleri oluşturulmalıdır.Okullarda çalışan Psikolojik danışman ve rehberlik uzmanları denetimli serbestlik konusunda hizmet içi eğitimlerle bilgilendirilmeli yetkin hale gelmelidir.Üniversitelerde ki öncelikle PDR (Psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Gelişimi vb...) bölümleri programlarına “adli psikoloji”dersini koymalı ve müfredatlarına da “denetimli serbestlik” konusunu almalıdır.

Suçta sürüklenen çocuklar **mutlaka dezavantajlı gruplar olarak değerlendirilmeli ve ona göre çalışmalar düzenlenmelidir.**Suçta sürüklenen çocuklar ele alınırken **aileleri ile de çalışmalar** yapılmalıdır.Elde edilen veriler ışığında bu grup öğrencilerine kişilerarası ilişkilerde gösterebilecekleri tarzlar ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

* Öfke kontrolü çalışmaları * Atılganlık eğitimi çalışmaları

* Kendini tanıma teknikleri çalışmaları * Benlik kavramı ve gelişimi çalışmaları *Kendini gerçekleştirme çalışmaları

Psikolojik belirti özellikleri sonuçları doğrultusunda problem olarak gözlenebilen **kişilik bozuklukları tespitinde doğru** yönlendirilme yapılmalıdır.

Kaynakça

- Kale, M., (2009). *Türkiye’de denetimli serbestlik sistemi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Smith, D. (2005). *Probation and social work*, British Journal Of Social Work, 35, 621–637
- Polat, O.,(2002) “Çocuk Hakları”,Analiz Yayınları İstanbul
- Yurtal Dinç, F., (2012). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Bölüm II s.36-45 Editör: Alim Kaya, Anı Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara.
- Adli,TıpDersNotları,(2005).<http://tjofmap.tripod.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/>
- Erkan, Rüstem (1995) *İstanbul Çocuk Mahkemelerine Gelen Çocukların Sosyo- Kültürel Çevresi Üzerine Bir İnceleme*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

- Florida Department of Juvenile Justice, (2007).
www.djj.state.fl.us/Parents/what is probation.html
- Çolak, H. ve Altun, U., (2005) Güvenlik Tedbirleri ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Yaptırım Teorisindeki Yeri. Adalet Dergisi, 22. sayı, [http://www.yayin.adalet.gov.tr/22_sayi%20içerik/Dr. %20Haluk%20ÇOLAK-%20Uğurtan%20ÇOLAK. Htm](http://www.yayin.adalet.gov.tr/22_sayi%20içerik/Dr.%20Haluk%20ÇOLAK-%20Uğurtan%20ÇOLAK.Htm)
- İçli, T.,(2001) “*Kriminoloji*” Bizim Büro Yayınları,Ankara.
- Berk, G., (2010). *Denetimli Serbestlik Tedbiri ve Tedavi Kararlarında Uygulanacak Bağımlılık Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Kamer, V. K., (2007), Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı, Ankara: Adalet Dergisi, sayı:30
- Kamer, V. K., (2007), Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı, s.4-9-14-15-24-584-586-593, Adalet Yayınevi, Ankara
- Topaloğlu, M., (2008), Türk Hukukunda Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yavuzer, H.,(1987) “*Çocuk suçluluğu sorunu*”, İÜHF. Dergisi cilt 63, sayı 1-4, İstanbul.
- Yavuzer, H., (1999) “*Çocuk eğitimi el kitabı*” remzi yayın kitap evi 12.baskı İstanbul.